

Abstrakt

Tématem této disertační práce je myšlení ve vztazích k inferenci, resp. k usuzování, a k řeči. Hlavním teoretickým východiskem je inferencialismus Roberta Brandoma a hlavním cílem je na pozadí inferencialistické teorie, chápané zde primárně jako model řečových praktik, vyložit myšlení, chápané primárně jako činnost či proces. Inference je tak tématem jak ve smyslu činnosti usuzování, tak ve smyslu inferencialistického výkladu jazykového významu a řečových praktik. Vztah myšlení k řeči je zde od počátku chápán jako zásadní, což se ukazuje už na záměru zkoumat myšlení právě v rámci teorie řečových praktik. Cílem tedy je explikovat tyto naznačené souvislosti.

Inferencialismus lze chápat v první řadě jako druh teorií významu, které vycházejí od inference, a nikoli, jako četné jiné teorie, od reprezentace. Ta tak podle inferencialismu není něco, co lze použít pro výklad významu, ale naopak něco, co samo potřebuje netriviální vysvětlení. Dalším podstatným rysem Brandomova inferencialismu je přednost vět před jednotlivými výrazy, neboť věty jsou nejmenšími jednotkami, kterými lze něco tvrdit, tedy za které lze být odpovědný (proto také jde o normativní inferencialismus), a které mají přímou inferenční roli, tj. jsou v inferenčních vztazích s dalšími větami, resp. tvrzeními. Zaměření této práce na myšlení jako proces se ve vztahu k Brandomově teorii projevuje kladením většího důrazu na její pragmatickou než na její sémantickou stránku. Jako podstatný pro zkoumané téma se pak ukáže i další vývoj Brandomovy filosofie, který lze stručně charakterizovat jako přechod od inferencialistického k historickému modelu racionality.

Myšlení v souvislosti s inferencí je v práci zkoumáno rovněž v kontextu Peirceovy teorie abdukce. Abstraktně vzato se zdá, že tento přístup zde zastupuje chápání inference jako inferenčních procesů a že inferencialismus pak zastupuje chápání inference jako inferenčních vztahů. Ukazuje se ale, že obojí je podstatně spjato. Rovněž se ukazuje, že jak inferenční procesy s inferenčními vztahy, tak Brandomův inferencialismus s abdukcí spojuje zásadní role vyjádření, respektive činění explicitním. Tento Brandomův pojem je nakonec klíčový i pro pojetí myšlení rozvíjené v této práci.

Klíčová slova

Myšlení, usuzování, inferencialismus, Robert Brandom, činění explicitním, abdukce, racionální rekonstrukce